

№1 (1), березень 2007р.

Мірікля

Ромський журнал для сучасних жінок

Родовід
Берегиня родинного
вогнища
Стор. 6

**Змінюємо
стереотипи**
Коли намистинки
зібрані разом
Стор. 8

Мода сезону
Гарне вбрання —
це стиль
і настрої
Стор. 12

Зустрічі
Сіма:
„Люблю пісню,
як своє життя”
Стор. 25

Інга Тирпак:
„Кожна з нас —
індивідуальність”

Мілан Руфус

Моднішало напо дада

Девла, саво сал по небос,
саїн саворе чгавенге даєн.
Мі ачел тато хумер по маро
ленге барон тел о васта.

Де ле чгавенге дадорес
пре сако дівес,
на ча їйч.
Біо дад бакрорі
нашаді те коркорі.

Содуєн лен аменге саїн,
те дуй васта тутар амен гін.
Дуй вастора чгавенге диня о дел:
Екг пердал о дад,
дуйто пердал е дай дел.

Молитва дітей

Наш Отче милий, що єси
На небесі,
Всім дітям світу
Тепло і ласку принеси
І подаруй любов привітну.

Хай кожен день, завжди, завжди
Батьки перебувають поруч з нами:
Нам підніматись і рости,
Мов тісто,
У теплі від мами.

Дитя без батька, мов ягня
Загублене, не має ради...
Отож, хай кожне маля
Знаходить батьківську пораду.

І хай це буде на віки.
Тож ми не просимо багатр!
Ти, Отче, дав нам дві руки:
Одна — це мама,
Друга — тато.

Переклад на українську
Людмили Кудрявської

Дорогі жінки!

Драге джувля!

Ви тримаєте в руках новий журнал, який називається „Мірікля”. Ромське слово „мірікля” означає намисто. Всі знають, що намисто — це прикраса з перлів, коралів або різнобарвних коштовних камінців, які жінки носять на шиї. Як ці прикраси розкривають і доповнюють індивідуальність кожної жінки, так і прекрасна половина людства прикрашає цей світ.

*Лілі Адам,
шеф-редактор журналу,
керівник проекту,
голова Закарпатського обласного
культурно-просвітнього
товариства
„Мерче гая по Нево гром”*

Жінка за своїм внутрішнім станом — індивідуальна особистість. Одна — неперевершений модельєр чи кравчиня, інша — чудова господиня, третя реалізовує себе у громадській роботі, четверта є прекрасним кулінаром та кондитером... Та всіх нас, жінок, об'єднує тонке відчуття прекрасного, творче ставлення до будь-якої роботи.

Ромські жінки є частиною жіноцтва свого села, міста, країни, світу. Але вони вирізняються з-поміж усіх притаманними саме їм національними особливостями. Це особливе ставлення до дітей як до привілейованої частини суспільства: вони намагаються дати своїм дітям найкраще і найцінніше, що в них є, найгарніший одяг, найсмачнішу їжу тощо. Ромські жінки змалечку прищеплюють молодшому поколінню любов до національних традицій, рідної мови, звичаїв, культури.

Проте наші жінки почали розуміти й те, що майбутнє їхніх дітей в освіченості і набутті певної кваліфікації. А це можливо лише при серйозному ставленні до освіти на різних рівнях. Мені приємно відзначити, що батьки багатьох дівчат розуміють це і поряд з вихованням їх як майбутніх дружин, мам, господинь, намагаються дати їм і професійну освіту, яка би дозволила дівчині отримати певний статус у суспільстві. А це і є інтеграція в українське суспільство.

Приємно відзначити, що серед професій, здобуття яких фінансується міжнародними донорськими організаціями, є вже фах психолога, юриста, економіста, медика та інших важливих спеціальностей.

Завдання нашого журналу „Мірікля”, який видаватиметься протягом 2007 року за фінансової підтримки Фонду Карпатського Єврорегіону, саме показати ромську жінку в різних ракурсах як берегиню домашнього вогнища, маму, господиню, спеціаліста в різних галузях, організатора жіночого ромського Руху, хай ще молодого, але вже спроможного піднести жінку на новий рівень.

Приємного вам читання!

Дорогі читачі!

Драге гігаторі!

Вітаємо вас від імені редколегії жіночого журналу „Міріклі“!

Його заснування й вихід першого номера — явище неординарне в нашій країні.

Прилавки газетно-журнальних кіосків наразі заповнені жіночими журналами. Це і дуже дорогі видання на кшталт „Космополітену“ та „Натали“, й розраховані на так званий середній клас („Ліза“, „Даша“, „Единственная“ та інші). Маємо надію, що наш журнал вирізнятиметься серед інших. І, найперше, тим, що розповідатиме читачам саме про ромську жінку. Це не означає, що він буде адресований лише ромкам: його інформація може зацікавити не тільки представниць цієї меншини, а і всіх, хто хоче більше дізнатися про історію, традиції, побут, культуру, фольклор загадкового народу, оточеного віковичною таємничістю і непізнаністю.

„Міріклі“ — поки що єдиний жіночий ромський журнал в Україні та країнах колишнього СРСР. Він виходитиме як щоквартальник, тобто ви в цьому році отримаєте чотири номери.

Мета видання: показати яскравий внутрішній світ ромської жінки, який, на жаль, у пересічного громадянина все ще нерідко асоціюється тільки з негативним образом ворожки. Ми розповімо вам про жіночі долі, часто драматичні, про неординарні випробування, через які ромки пройшли з честю й гідністю. На сторінках щоквартальника жінки поділяться своїм світовідчуттям, уявленнями про прекрасне, мріями, багатим досвідом. І може, саме це змінить деякі вже набридлі стереотипи.

Ви отримаєте більше інформації про традиції, звичаї з ромського життя, про ромську кухню, секрети жіночої краси, які зможете використати у повсякденному житті.

Інформуватимемо і про ромський жіночий рух, який поки що не такий міцний, як гендерний рух українок, проте заявляє про себе настільки активно, що спромігся навіть започаткувати видання свого журналу „Міріклі“. Закарпатське обласне культурно-просвітне товариство „Терне чая по Неводром“ — одна з перших ромських

*Людмила Курявська,
редактор журналу*

жіночих організацій, яка з'явилася в Україні: їй уже близько 10 років і вона успішно здійснила за цей час ряд гуманітарних проектів. Серед них і проект видання цього журналу.

Дорогі наші читачки!

Цей журнал для вас і про вас. Тому без ваших листів, історій, розповідей і сповідей нам аж ніяк не обійтися. Запрошуємо вас до діалогу. Пишіть нам, надсилайте свої враження та зауваження, критикуйте. Ваша думка знайде своє місце на сторінках „Міріклі“.

Зміст

2 Мілан Руфус
Молитва дітей	10 Натхнення
Валентина —
муза Карліса Рудевіча	20 Фольклор
Світ очима
російських циган
3 Слово шеф-редактора	12 Мода сезону
Гарне вбрання —
це стиль і настрої	22 На замітку молодій
матері
Аби дитина
була здоровою
4 Слово редактора	13 Кулінарне шоу	24 Міха Козимиренко
Розмова з матусею
5 Цей рух не зупинити	14 Зустрічі
„Задоволена тим, що
допомагаю людям“	24 Казка
Хитре циганча
5 Заговор на удачу	15 Опре, рома!	25 Люблю пісню
як своє життя
6 Родовід
Берегиня родинного
вогнища	15 Ровесниця минулого століття	26 Святий Великдень
8 Змінюємо стереотипи
Коли намистинки
зібрані разом...	16 Календар на 2007 рік	27 Нинішні швачки —
Майбутні модельєри
9 Наталія Варакута
Цыганская подслезная
8 апреля	18 Визначні силуети
Папуша: „Я побачила
якось небо...“	

Жінки завжди в дорозі

Джувля міндик андо дром

Я народилася в сім'ї ромів і дуже люблю свій народ за не повторну красу, звичаї, культуру. З гордістю завжди говорю, що я ромка, бо це робить мене особливою серед оточуючих мене людей.

З раннього дитинства мене хвилювало питання рівноправності в ромських родин, я з жалістю дивилася на жінок, які не мають права голосу навіть у власній сім'ї, тому і вирішила зробити внесок у розвиток свого народу, заснувавши організацію "Джувля Андо Дром" ("Жінки в дорозі"), яка захищатиме права скривджених ромок, вести агітацію щодо демократизації сімей.

Настав час, коли представниці прекрасної половини людства можуть займати керуючі посади. Прикладом для нас стала Юлія Тимошенко, яка була прем'єр-міністром нашої держави. Суспільство доросло до розуміння значимості ролі жінки в соціумі й ідентифікує її не

тільки з продовженням роду, а і як важливого суб'єкту суспільної діяльності, виконавця соціальних ролей.

Я хочу, щоб і у ромів змінилося ставлення до жінок, щоб можливості останніх не обмежувалися, і буду всіляко сприяти цьому.

У ромів є ще одна дуже велика проблема — освіта. Кількість освічених у нашому середовищі останнім часом зросла, та цього недостатньо. Я агітую молодь навчатися, віддавати дітей у школи, надаю інформацію щодо навчальних закладів, адже сама навчаюся на IV курсі Київського педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова, майбутній викладач англійської і української мови та зарубіжної літератури.

Серед активістів нашої організації Жанна Ніколенко, Дмитро Бабенко, Олександра Панова, Володимир Кобринський. Сподіваємося, що й інші роми підключать-

ся до нас. Адже наша мета — допомагати жінкам, надавати посильну моральну й матеріальну допомогу їм та їхнім дітям.

Ми робитимемо все

можливе для того, щоб підняти ромів до рівня, якого вимагає суспільство. Ми віримо в свій народ!

*Неля Бабенко,
м. Черкаси*

Народні звичаї

ЗАГОВОР НА УДАЧУ

Усім нам, особливо жінкам, хочеться, щоб щастило в житті. Для цього, звичайно, ми маємо докласти максимум зусиль, робити все, що від нас залежить. Проте не останню роль тут грає ще й доля. Майте на увазі, що долю можна змінити, а удачу прихилити до себе. Один із таких засобів — це заговори, які побутують у ромському середовищі споконвіку.

Так, для того, щоб вам поталанило у справах, є свої заговори.

Ось одна з рекомендацій.

Ранком, перед тим, як іти на ділову зустріч, прочитайте п'ять разів усім добре відому молитву „Отченаш“. Після цього тричі слова такого заговору:

„Ме пірав анде Маріцаке гадоро; да авна карінг манде де муре Девлореске ратвале дукга, рани, круял ма, штар баре корони чергая, чейреске, сунто Іоанно євангелісто, сунто Лука, сун-

то Матфей, ай сунто Марко. Де лена сама пре манде, ле насуде манушендар, муршендар, джувлендар, ле голенвендар, ле састрендар, зорале шейрендар, те на бірісарен конік насуд манге насудіпе те керен, чи те шинен чи те мударен, чи муре кокала те праґерен.

Барі Лума Девлеске, лачіпе Девла туке е лумаке ай саворенге!

Запишіть цей текст на аркушик паперу, покладіть його в кишеню і завжди застосовуйте його, коли знову підете на важливі ділові зустрічі.

*Ніка Рождественська,
Тернопільська область*

Берегиня родинного

фєрісарєл фаміліякі яг

Тамара Іванівна Лекареєва народилася 2 листопада 1936 року на Полтавщині, у великій ромській родині. У її батьків Івана Трохимовича та Фекли Іванівни Матюшенків було десять дітей. Троє з них загинули в роки Другої світової війни, ще троє після неї. Наразі їх залишилося четверо. Війну Тамара Іванівна запам'я-тала на все життя, хоча їй тоді було лише шість років.

Гобре пам'ятає, як їхня сім'я ховалася від переслідування німецьких окупантів по підвалах і льохах. Одного разу їх спіймали разом із іншими ромами та євреями й повели під конвоем на велике поле, обнесене колючим дротом у табір-гетто. Їх примушували рити котловани, траншеї, а після цього затриманих розстрілювали й розстрілювали. Одна із затриманих дівчаток Людмила Макарєнко повідомила своїй сім'ї та родині Матюшенків, що знайшла трубу, яка йшла під землю попід дорогою. Через цю трубу вони і втекли з табору. Так сім'я Тамари врятувалася.

Після війни дівчинка закінчила Харківську середню школу №1, брала участь у художній самодіяльності, була солісткою в хорі. По закінченні 7-го класу пішла працювати в друкарню „Комуніст“, через два роки вирішила здобути професію закрійниці, три роки вчилася на курсах, працюючи в ательє. У січні 1955 року Тамара Матюшенко вийшла заміж. Батьки зіграли велике ромське весілля. Коли вона була вагітною, її чоловіка забрали на 3 роки в армію. За цей час народився синок, Тамара закінчила вечірню школу, працювала в ательє і сама виховувала маленького

сина. З армії повернувся чоловік, знайшов роботу на торговій базі, навчався у вечірньому технікумі. І тут сталося нещастя. Недосвідченого працівника підставили: обманним шляхом примусили підписати якісь липові документи і разом із керівництвом бази його засудили до тюремного ув'язнення на 6 років...

І знову Тамара залишилася одна з маленьким сином і зі своїм горем. Жити було дуже важко, носила передачі чоловікові, навчала сина у загальноосвітній та музичній школі, мріяла, щоб він став скрипалем. Весь час мешкала у підвалі, де жило ще шість ромських родин. Відси-

Вогнища

дівши весь термін, чоловік повернувся додому, до речі, його реабілітували. Прийняли на роботу на базу „Укртекстильторг“.

Життя сім'ї входило в свою колію. У 1967 році в них народилася донька Ольга. Незабаром на Лекаревих чекала ще одна радість: вони отримали трикімнатну державну квартиру, куди вся родина й переїхала. Тамара Іванівна не сиділа склавши руки весь цей час. Поміняла професію на перукаря, навчалася, працювала в комбінаті 34 роки на одному місці, за що багато разів нагороджувалася медалями, грамотами, отримала звання ветерана праці.

Наразі Тамара Іванівна Лекарева пенсіонерка. 2 листопада 2006 року їй виповнилося 70.

— У мене дуже хороша, дружна сім'я, розповідає жінка. Улюблений син закінчив консерваторію та юридичну академію імені Ярослава Мудрого. Працює адвокатом. Музична освіта теж принесла свої плоди: він написав 300 пісень, 5 мюзиклів, став відомим композитором. Моя донька закінчила загальноосвітню й музичну школи, а також школу дизайнерів і працює за фахом. А ще у мене є красуня онучка, яка навчається в ліцеї мистецтв на театральному відділенні. Вона теж

надзвичайно талановита. Я її дуже люблю!

Я вдячна Богові та долі, що моя родина живе достойним, щасливим життям, що діти отримали хорошу освіту, що вони мають житло і не злидарюють, як колись я, у свої молоді роки.

Тамара Іванівна з гордістю розповідає про свою родину, а також про свого єдиного брата Івана Івановича Матюшенка, який ось уже 11 років очолює ромський рух у Харківській області, а також є координатором Європейського Центру зі захисту прав ромів. Тамара Іванівна пишається тим, що, завдяки величезній роботі, яка проводиться товариством

„Ромен“, роми Харківщини стали набагато активнішими та згуртованішими, що більшість молоді отримує середню освіту і багато хто навчається у вищих учбових закладах.

Життя Тамари Лекаревої було не з простих, не з легких. Та вона, завдяки своїй жіночій мужності та мудрості, все витримала. Її волі й внутрішніх сил вистачило для того, щоб вижити, вивчитися самій і дати прекрасні освіти та виховання своїм дітям, які стали інтелегентними людьми і знайшли своє місце у суспільстві.

Честь і хвала такій жінці, Матері, берегині родинного вогнища.

Іван Іванов

Коли намистинки зібрані разом...

Кана е мірікля кідес кземане...

З давніх-давен шляхами всього світу мандрували чорноокі красені ромські чоловіки. А поруч із ними, тримаючи за руку діточок, йшли горді темнокоші жінки, завжди щедро прикрашені золотом та сріблом, дорогоцінними каменями та монетами. Мірікля — яскраве намисто з коралів, бірюзи чи перлин, на яке ще нанизували кілька золотих чи срібних монет, було ознакою заможності родини, підкреслювало жіночність, відводило лихо та допомагало своїми чарівними властивостями мати здорових діток. Наші бабусі розповідають, що перш, ніж взяти заміж, хлопець дивився, чи має дівчина "добре" намисто.

І в наш час майже нічого не змінилося. Рідко буває, щоб ромська жінка вийшла на люди без прикрас. А частіше за все, коштовності й удома не знімаються. Віками залишилася на генетичному рівні звичка все носити при собі, бо інколи доводилося табору вирушати з місця негайно.

Отже, коли ми шукали назву для своєї жіночої організації, то й вибрали одностайно саме "Мірікля". Як ті намистинки, ми зібралися разом, щоб зробити для ромів, що мешкають у нашому регіоні, щось корисне. Майже всі з нас мами, бабусі, дружини, сестри, доньки, тому душа болить за долю дітей, людей похилого віку. Хочеться допомогти жінкам, які, не маючи освіти, позбавлені й роботи. Намагаємося захищати права ромів, виступаємо у пресі, на телебаченні, беремо участь у різних громадських заходах. За два з половиною роки існування організації ми усвідомили, що навіть формування нових стереотипів у суспільстві дає значний ефект.

І, звичайно, які ж ромські жінки без пісні й танцю. Театр циганської пісні "Шатриця" існує вже 12 років. Підростають і наші молоденькі помічниці. Позитивний приклад для багатьох із них ті "дорослі", які здобувають освіту.

Україна завжди була досить толерантною до ромів, тому ставлення більшості людей майже позитивне, тільки довелося, на жаль, познайомитися з чиновниками та бюрократизмом. Часто пересічні громадяни просто не уявляють, хто такі рома, як вони живуть, про що думають, та коли ми розповідаємо про діяльність свого товариства, бачимо зацікавленість або навіть підтримку.

Ромська жінка, на мій погляд, просто нереальна істота в сучасному світі. Подивіться навкруги, зараз стільки жінок мріють про чоловіків-бізнесменів. І тільки наші знають: треба заробити, принести "у фартушку" та нагодувати чоловіка і дітей. Гадаю, що й шанувати чоловіка найкраще вміють саме ромки. Чи ви бачили, щоб у ромській

родині жінка лаяла чоловіка у присутності інших людей? Я — ніколи. Ромські жінки знають змалечку, що таке для родини добре ім'я. А про їх вірність у подружньому житті взагалі ходять легенди.

Нас часто запитують, чому в нас організація саме жіноча. Відповідь дуже проста: є такі питання, які ближче до жіночого серця, а "сильна половина" може вирішувати серйозніші проблеми. Наші сини, чоловіки, батьки, колеги завжди поруч. Вони допомагають нам, дають поради, підтримують. Велика їм за це подяка.

З маленьких намистинок, нанизаних на нитку, складається прикраса. Коли ромські жінки стають поруч, підтримуючи одна одну, й роблять добрі справи, мріючи про щасливе майбутнє для дітей, це і є чарівне намисто. "Мірікля" допомагає здійсненню мрій.

*Наталія Варакута,
голова Донецького обласного
культурно-просвітнього
товариства
ромських жінок "Мірікля"*

Цыганская подслезная

Я плачу о тебе, цыган...
Ты сто дорог прошел
за счастьем,
Нашел его, но был ли
счастлив?
Я плачу о тебе, цыган...

Я плачу о тебе, поэт...
Слова твои как будто
зерна,
Ты сеял поле было
черным.
Я плачу о тебе, поэт...

Я плачу о своей душе,
Что рвется в небо,
как из клетки,
Но, вырвавшись,
поет на ветке
Для желторотых
малышей.

Любовь — чтоб ею
дорожить:
Ведь наша жизнь
сплошное чудо,
И если в ней любви
не будет,

То лучше вовсе и
не жить...

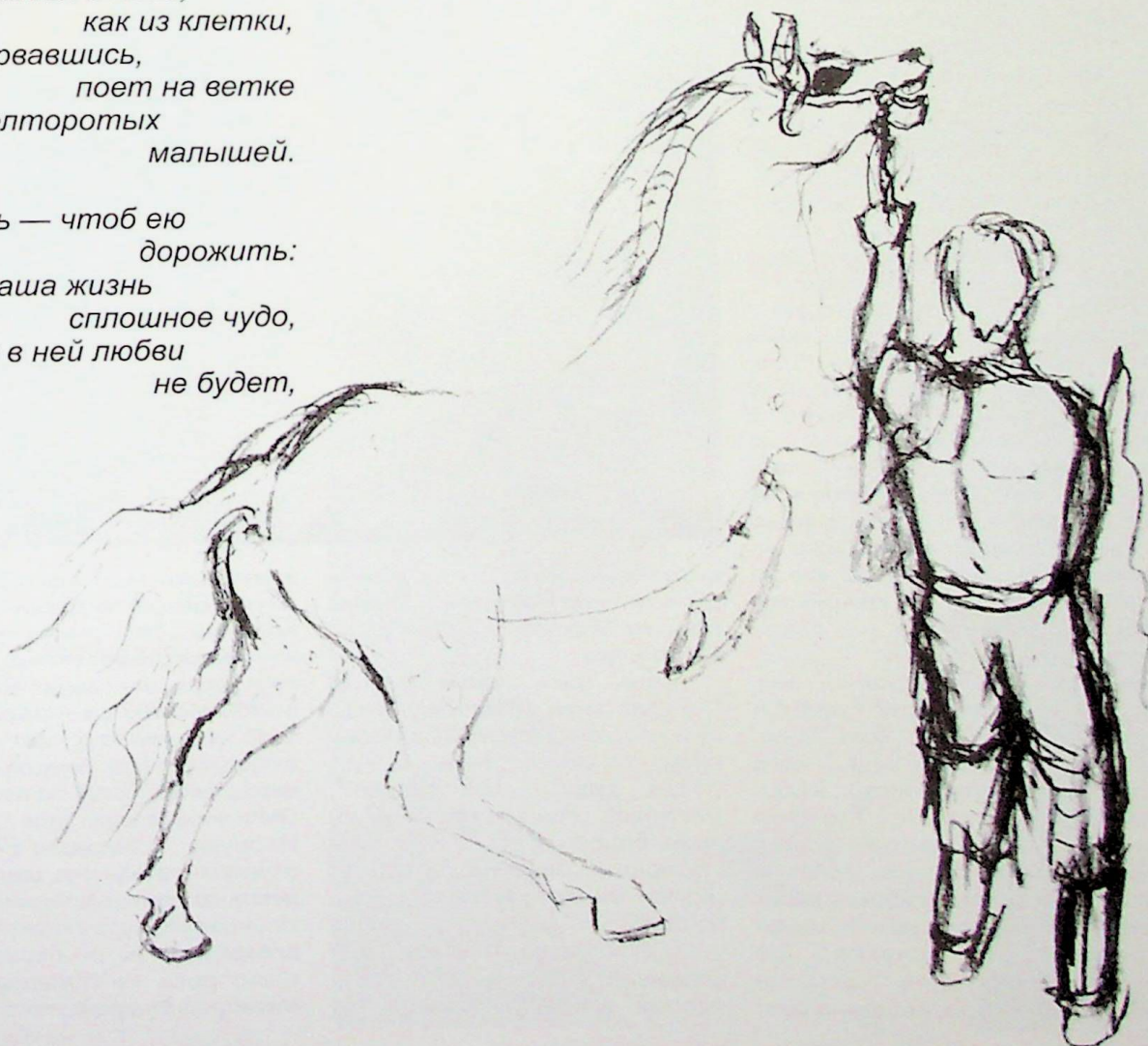
Но поднимается трава,
И снова вдаль летит
кибитка,
Просты цыганские
пожитки.
Любви негромкие слова.

8 апреля

Опре, рома! Пускай
не гаснут свечи
И стук сердец горячих
раздается,
И хоть один в году
апрельский вечер

Пускай по свету
эхом отзовется!
Опре, рома! И пусть
все реки мира
Несут венки цыганские
по свету.
Не все допущены к столу
для пира,
И пусть об этом знает
вся планета.

Опре, рома! Взлетает
в небо песня,
И, как звезда, сияет
над шатром.
Мы будем счастливы,
объединившись вместе.
И каждый скажет гордо:
"Мэ сом ром!"

Валентина – Муза

Біля маленького полірованого столика, на якому стоїть канделябр із запаленими свічками, сидить у кріслі жінка невимовної краси. Чорний локон хвилястою змією в'ється по розкішному білому плечу і зупиняється на грудях. Волошкова сукня з глибоким декольте вигідно відтіняє жіночні форми. З округлого коліна спадає блакитне боа. Жінка граціозним рухом дістає зі шкатулки перлове намисто, але дивиться не на них у дзеркало? вдалину? на когось, хто зайшов до кімнати? Це неважливо, бо внутрішнім зором вона вдвляється у себе, намагаючись щось додумати, зрозуміти, усвідомити... А ще ніби слухає своє серце.

А ось ця жінка з величезними карими очима, в яких все та ж глибока таїна, з підсвічником у руках, у домашньому вбранні...

І знову вона статна красуня в розкішному норковому манти, отороченому білим хутром, повертається додому пізнім зимовим вечором після балу. Вона така ж задумана і втаємничена...

Хто ж ця жінка, ця красуня з віковичною таїною в трохи сумних очах? Відповідь приходить, коли споглядаєш ще одну картину прекрасного латиського художника Карліса Рудевіча, на якій чоловік і жінка, він імпозантний, у фракі, з метеликом на шиї, стоїть біля крісла, в якому сидить з біленькою собачкою на колінах і з віялом у руці все та сама красуня у вечірньому вбранні... Та це ж він, сам автор, визначний художник і поет, письменник і міжнародний діяч, знаний ромолог Карліс Рудевіч! А поруч, безсумнівно, його Муза, його вірна супутниця, його дружина Валентина, жінка надзвичайно краси. Розкішна ставна фігура, жіночні форми, темна хвиля густого волосся, притаений погляд глибоких карих очей, повняві вуста, які ніби злегка тремтять від почуттів, що переповнюють душу, широкий розліт чорних брів, лебедина шия,

витончені руки з довгими артистичними пальцями... Істинна ромська Мадонна і разом з тим земна жінка.

Саме такою втілює Великий Майстер свою Маргариту, свою музу на відомих усьому художньому світові полотнах: „Знову вдома“, „Після балу“, „Три постаті“, „Молитва“, „Ромська Мадонна“ та інших. Вгадується образ Валентини і в його „Есмеральді“, в картині „Колись ми були птахами“ і ще в багатьох.

Одухотворені риси цієї непересічної жінки і в рисах молодих дівчат та підлітків, які

живуть на картинах. Дітей та онуків самого художника і його дружини.

...Карліс і Валентина одружилися досить молодими і 40 років — з 1960 по 2002 рік — прожили разом, неймовірна історія кохання, особливо для художницького середовища. У цій інтелігентній сім'ї народилося троє дітей — Нормунд, Раймонд та Сандо, які отримали прекрасне виховання й освіту та стали відомими людьми. Нормунд пішов стежкою батька й продовжив його справу, уже кілька років він віце-президент Міжнародного ромського Союзу.

Карліса Рудевіча

Валентина Рудевіч була істинно ромською жінкою, берегинею сімейного вогнища, музою, яка надихала Карліса не лише на художні шедеври, а й вірші та поеми, що вийшли окремими книгами: „Під сонцем і в тіні“, „Бімбарс“, „Серце Цигана“ та інші.

Дружина завжди підтримувала свого чоловіка, який став видатним ромологом, і в його науковій та організаторській діяльності, коли він працював разом із Лексою Манушем над першим ромським букварем, а також над ромсько-латисько-англійським та латисько-ромським словниками, Євангелієм від Луки ромською мовою тощо.

Підтримувала і в справі заснування Латвійської Національної Ромської культурної Асоціації й першої ромської вечірньої школи. Вона була поруч із Карлісом і під час підготовки виставок його полотен, і у інших важливих моментах його життя.

Важко переоцінити вплив мудрої, неординарної, наділеної багатою духовністю жінки, дружини, яка живе одним життям зі своїм талановитим чоловіком. Він радився з нею, певно, у всьому. Вони були єдиним цілим.

На превеликий жаль, обидві видатні особистості — Валентина і Карліс Рудевічі, рано пішли з цього життя: Валентина — в 2000 році, Карліс — через два роки по тому (за ці два роки він написав чимало її портретів). Кожен із них прожив рівно по 63 роки... І в цьому також вони виявилися єдиними...

Два пам'ятники стоять навпроти один одного: художник у бронзі малює портрет дружини, яка сидить візаві з книгою його поем... А поруч шелестять живі дерева, оберігаючи їхній вічний спокій...

Історія високого кохання Валентини і Карліса Рудевічів залишилася на прекрасних полотнах, у глибокій поезії, вона в їхніх дітях та онуках.

Людмила Кудрявська

Гарне вбрання — це стиль і настрої

Шукар уравіле кадо стильо ай лош

Кожну жінку цікавить мода в тому чи іншому ракурсі. А оскільки кожна з нас індивідуальність, то й із величезного асортименту одягу, косметики, біжутерії, взуття, шкіргалантереї тощо, які нам пропонують у спеціалізованих бутиках, ми обираємо те, що відповідає нашому внутрішньому світу чи уподобанням, а інколи просто виходячи з тієї суми, яка є в нашому гаманці. Більшість молодих ронок слідує за примхами моди, її змінами і намагається бути завжди „на висоті”. Однією з таких молодих жінок і є Інгріта Тирпак, мама півторарічної дівчинки, колишня топ-модель, яка займалася в молодіжній студії при Ужгородському палаці дітей та юнацтва.

Інга також кілька років танцювала у відомому в обласному центрі Закарпаття фольклорному колективі „Сонячна Радванка” й удосконалювала свою майстерність у хореографічній студії „Браво”. Адже топ-модель має бути завжди у формі, володіти пластиною тіла, а заняття танцями цьому дуже допомагають. А ще Інга брала участь у спектаклях ужгородського аматорського театру „Лаутари” „Весілля цигана” та „Чорний циган”, свого часу виборола перше призове місце у конкурсі „Міс зачіски”.

Ми зустрілися з Інгою Тирпак у неї вдома, де панували ідеальна чистота й порядок. Про гарний смак господарів свідчили й гармонійно підібрані меблі. Бесіда відбувалася за чашкою чаю, який подавався у вишуканому порцеляновому сервізі. Під час нашої розмови до кімнати кілька разів заглядала маленька донечка Інги, яку мама прикрасила веселою дитячою зачіскою з яскравих резиночок.

— Інго, знаємо, що ви неабиякий спеціаліст у питаннях сучасної моди. Отож, задовольніть цікавість

наших читачів: що буде модним у весняному сезоні 2007 року?

— Дякую за комплімент. Та думаю, що ті, хто цікавиться модою, так чи інакше в ній уже розбираються... Проте нинішній весняний сезон, і справді, відрізняється від весни минулого року. Спочатку скажу про верхній одяг. На початку весни будуть модні легкі пальто або кошушки зі штучного хутра блакитних та червоних кольорів. Доповнюють це вбрання чобітки з довгим або закругленим носиком на тоненькому підборі або вишукані туфельки, оздоблені сіточкою. До речі, візерунок сіточки має бути лише на зовнішньому боці взуття. Прикрашають будь-яку жінку й модні, ретельно підібрані за кольором панчохи. У цьому сезоні модні колготки, прикрашені або візерунком, або камінчиками.

На весняні місяці цього року модний верхній одяг доповнюється стилізованими шароварами чорного кольору з тоненької тканини, зібрані шнурком під колінами.

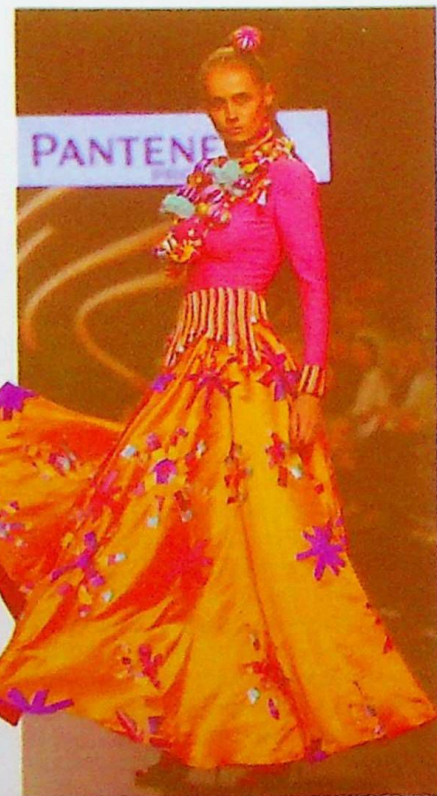
Тепер про спідниці. Повертаються в моду спідниці-штани

різнокольорові, з великими малюнками. Модними знову будуть також „лосини”, але обов’язково кольорові, з багатим яскравим малюнком. Іноді поверх „лосин” одягається спідниця такого ж кольору, що створюватиме ансамбль.

Щодо блузок, то цієї весни перевага надаватиметься шовковим, атласним і трикотажним виробам з вузькими рукавами та великим вирізом, інколи таким, із якого кокетливо виглядатиме плече. До речі, в цьому сезоні модні не короткі блузи, на кшталт топів, а подовжені, які спускатимуться навіть нижче стегна.

Оскільки навесні багато свят, не забудьте й про вечірні сукні. Вони шитимуться з легких тканин: атласу, шифону, шовку, гіпюру, бажано однотонних, золотистого, червоного, блакитного чи білого кольорів і, звичайно, чорного, який завжди модний. На нарядну сукню у прохолодний весняний день можна накинути хутрову шубку або мантию, які гармонують із кольором сукні.

Євгенія Навроцька

Жарке з свинини

Пейко тгувло мас

Цю страву можна готувати не тільки зі свинячої корейки, а й з окорока або лопатки. Час залежить від величини шматка.

Сотейник заповнити гарячою водою висотою 3 см, покласти м'ясо жиром униз і поставити у розігріту духовку на 30 хв. Потім воду злити. М'ясо дістати із сотейника. На жирові зробити надрізи у вигляді ромбів, не торкаючись м'яса. Підготовлені овочі (цибуля, морква, селера) покласти в сотейник. М'ясо поперчити, посолити й покласти на овочі жиром уверх. Смажити 30 хв. Влити бульйон з вином і тушувати ще 40 хв.

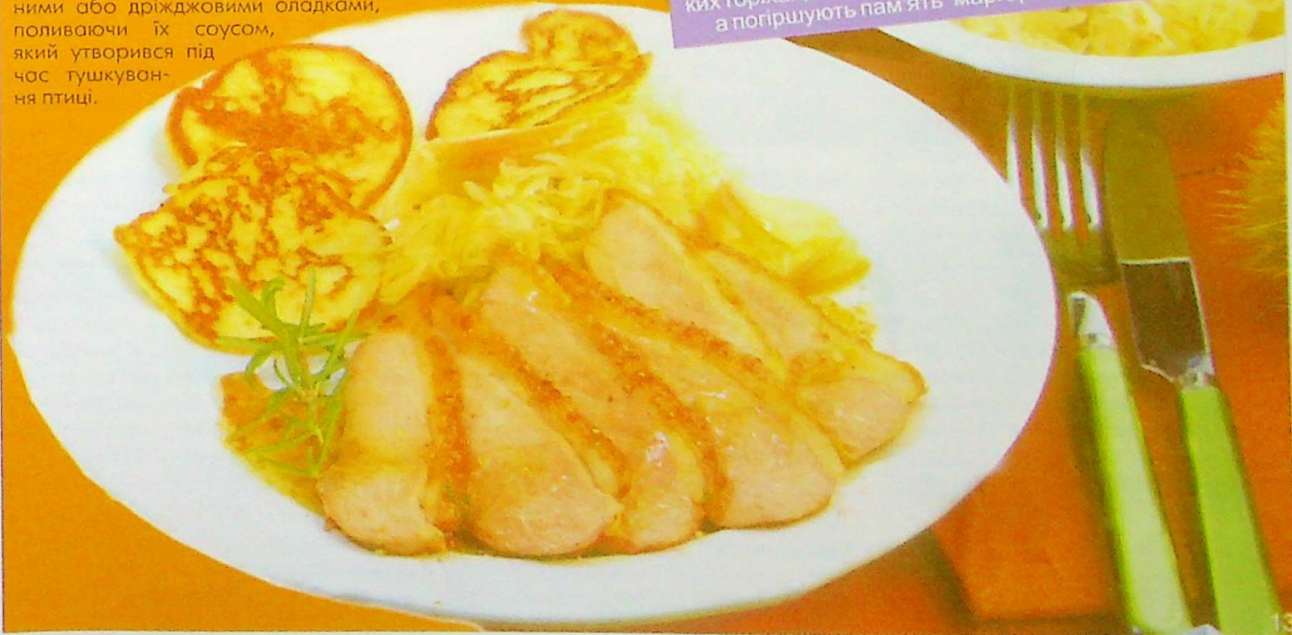
Випечене м'ясо нарізати, покласти навколо нього кнедли й полити невеликою кількістю соусу.

Качка тушкована

Раца пейсі

Качку обсушити, розрізати вздовж навпіл, натерти сіллю, перцем й залишити на кілька хвилин, після чого розрізати на шматки й обсмажити в рослинній олії у сковороді до утворення золотистої шкірочки. Потім перекласти качку в зручну для смаження посудину, влити півсклянки гарячої води, рослинної олії, закрити кришкою й поставити на середній вогонь на 20 хвилин. Потім додати спеції (чорний, червоний перець) і тушувати ще 5 хв. За 5 хв. до готовності додати дрібно нарізану зелень (по 2 гілочки петрушки і кропу). Подавати на стіл з випеченими картопляними або дріжджовими оладками, поливаючи їх соусом, який утворився під час тушкування птиці.

Меню на кожен день

Меню пре сако дівес

Розвинути і поліпшити пам'ять можна не тільки за допомогою спеціальних вправ. Збалансоване харчування — запорука як здоров'я і гарного настрою, так і відмінної пам'яті.

Для цього варто збагатити свій щоденний раціон такими компонентами.

Вітаміни. макро- і мікроелементи. Вітаміни, які забезпечують бездоганну роботу пам'яті: вітамін Е (міститься у оливковій олії, горіхах) і вітаміни групи В (у хлібобулочних виробах із муки грубого помелу, картоплі, білокачанній капусті), залізо (в яблуках, перці, меду), магній, цинк (у морській капусті).

Вуглеводи. Необхідні для живлення мозку. Швидкі вуглеводи (солодощі, вироби з високоякісної муки) зарядять енергією лише на кілька годин, а далі настане послаблення пам'яті. Повільні (хліб із муки грубого помелу, овочі) діють лише через деякий час, але ефект діятиме протягом усього дня.

Білки. Білки багаті амінокислотами, які необхідні нервам і мозку. Велика кількість білку знаходиться у рибі, злакових, у рисі, чечевичі, червоній квасолі.

Жири. Пам'ятай, не всякі жири корисні. Жири, які поліпшують пам'ять, є у рибі, риб'ячому жирі, грецьких горіхах, насінні соняшнику, соєвій і рапсовій олії, а погіршують пам'ять маргарин і жирне м'ясо.

„Задоволена тим, що допомагаю людям”

„Ме лошав кодолеса, со ме жути манушенге”

З Наталією Анатоліївною Портоненко познайомила-ся під час її робочої поїздки в Ужгород, на семінар, у якому як кореспондент мала можливість також взяти участь. Молода ромка вирізнялася серед інших учасників не тільки своєю чарівною зовнішністю, а й своїм вбранням, манерами і цікавим змістовним виступом, після якого стало зрозуміло, що це талановита й ділова жінка. До перерви я весь час очима полювала за нею, щоб не втратити моменту поспілкуватися. Такий час настав, і я запропонувала Наталії посидіти за чашкою кави, на що вона із задоволенням погодилася.

— Наталіє Анатоліївно, розкажіть коротко про себе.

— Народилася я у грудні 1972 року у м.Ізюм Харківської області в ромській сім'ї. Щоб було зрозумілішим, почну свою розповідь з діда Михайла Андрійовича, батька мого тата Анатолія Михайловича. Річ у тім, що більшість ромів м.Ізюм живуть в окремому мікрорайоні, який зветься Замостиска (за мостом). Раніше там ніхто не жив. Першим серед поля за мостом вибудував двоповерховий будинок мій дід Михайло. Він будував його для старшого сина, мого тата. А було у діда четверо дітей: дві доньки і два сини. Одинок, як маяк, будинок довго красувався серед поля. Невдовзі навколо цієї будови стали поселятися роми, і мікрорайон почав розростатися: в народі його прозвали Замостиська.

Дідо Михайло займався комерцією, старався, щоб діти мали освіту. І це йому вдалося. Мій тато після закінчення Ізюмської середньої школи заочно вчився у Харківському інституті громадського харчування й одночасно працював у заготконторі. Брав активну участь у громадській діяльності. Він один із перших ромів, хто став депутатом міської ради й відповідав за все, що діялося у ромському мікрорайоні. Мама Надія Федорівна Гадяцька, виходець із

відомої князівської родини Гадяцьких, які раніше проживали у Польщі. Вона закінчила Харківський кооперативний технікум. Працювала в одній сфері діяльності з Анатолієм Михайловичем, який відразу запримітив вродливу дівчину. Невдовзі одружилися. Один за одним народилося троє дітей — дві дочки і син. Я була другою дочкою, а наймолодшим був брат. Усі маємо вищу освіту: Тетяна — санітарний лікар, а Микола — інженер.

— А яку професію здобули ви, пані Наталіє?

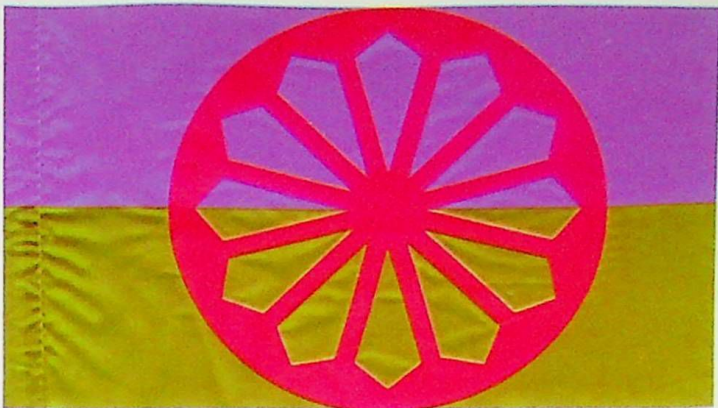
— По закінченні Ізюмської середньої школи я поступила в Харківський інститут громадського харчування, туди, де колись учився мій батько. Отримала спеціальність інженера-технолога громадського харчування. Спочатку працювала інженером на фабриці „Плюс”, де випускають кондитерські вироби. Однак через невелику заробітну плату недовзі звільнилася й пішла працювати барменом у пивбар, і пропрацювала там 6 років, потім була адміністратором у нічному клубі, через деякий час стала

комерційним директором на прибалтійській фірмі „Меркато”. Наразі працюю завідуючою санаторієм „Дубовий гай”, що неподалік Харкова. Крім того, займаюся громадською роботою. Стала членом культурно-просвітнього товариства „Ромен”, яке очолює І.І. Матюшенко. Іван Іванович залучив мене допомагати вирішувати юридичні й повсякденні ромські проблеми: займаюся організаційною роботою, збираю потрібну інформацію, проводжу різноманітні зустрічі, веду протоколи для нашого товариства у судах. Роми знають і поважають мене, часто звертаються по допомогу. Працюю і у вихідні. Робота цікава, але забирає багато часу. Однак я задоволена тим, що приношу користь людям і допомагаю своїм однокровникам.

— Ваші плани на майбутнє?

— Буду і далі працювати й займатися громадською роботою. Якщо до мене звертаються наші люди, то це означає, що я їм потрібна й стараюся обов'язково допомогти. Без цього не мислю вже свого життя.

Валентина Опаленик

Опре, рома!

Колесо життя

*Воно рухається у просторі і часі,
в холод і спеку.
Обтяжене старістю і горем,
котиться в хворобі і стражданні.
Гнане щастям і стражданням,
прибиване голодом і спрагою,
воно хитається, скрипить
від втоми, запилене, вдень і вночі.
І так місяць за місяцем мандрує
по дорогах світу.*

Уривок з давньоіндійської поеми "Махабхарата"

Точкою відліку міжнародного ромського руху вважається подія тридцятишестирічної давності, а саме 8 квітня 1971 року. В цей день у одному з передмість Лондона зібралися юристи, дипломати, письменники, науковці, лідери ромських громад з єдиною метою — заснувати міжнародну ромську організацію і розпочати спільні дії зі захисту прав ромів. Кожен із засновників пізніше внесе вагомий вклад у розвиток руху.

Теоретичні засади, а це робота англійських ромологів Дональда Кенрика, Греттана Паксона, лежатимуть в основі розробки загальної стратегії, вони привідкривають завісу таємності з історії та походження ромів.

У далекій Індії за сприяння доктора Ріші було відкрито Інститут ромології, який після смерті засновника очолив його син-науковець. На основі наукових досліджень Індія визнає ромів як таких, що мають індійські корені й

існують як індуси в екзилі. За пропозицією доктора Ріші, у центрі ромського прапора заколесився знак індійської чакри як спомин про країну, звідки покотилися по світу ромські вози. За рекомендацією сербського рома Ярکو Івановича, який був делегатом І з'їзду ромів у 1971 році, була прийнята як гімн народна ромська пісня "Джелем, джелем", й нині поширена у всьому світі.

Євгенія Навроцька

Ровесниця минулого століття

Не прийнято говорити, скільки жінці років. Та настає вік, який нас, жінок, прикрашає. Звісно, 15-16 років кого захочеш прикрасить. Та мова наразі не про довгоногих красунь, на чиїх щоках грає природний рум'янок. Ми говоримо про глибоку старість. На обличчях довгожителів, як правило, лежить печать Часу, його відбиток. І такі обличчя гарні по-особливому, які б глибокі зморшки не прорізували їх, якими би безпомічними не були їхні вицвілі від пережитого очі...

Еммі Юріївні Наці, яка мешкає в маленькому закарпатському селі Тарновці Ужгородського району, 22 березня цього року виповниться 94.

Крізь її долю, зачіпаючи її тим чи іншим чином, пройшли найбільші події ХХ сторіччя — як трагічні, так і радісні. Через рік після її народження розпочалася Перша світова війна, закінчившись жорстокою революцією в сусідній країні. Народившись і мешкаючи тривалий час в Ужгороді, жила то в Австро-Угорщині, то в Чехословаччині, то в Радянському Союзі і, нарешті, в Україні. Перші автомобілі, перші літаки, розквіт німого кіно, перші звукові фільми, найвизначніші відкриття

— все це припало на роки життя Емми Юріївні. Хоча в літаках вона не літала і німі фільми, певно, також не бачила: її молодість була знищена Другою світовою війною. Довелося молодій жінці пережити всі страхи Голокосту, гетто, знування окупантів. А у неї були малі діти! Один із синів Емми Юріївні 71-річний Олександр Йосипович, який мешкає в сусідньому селі Ботфалва, говорить про себе й своїх сестер та братів: "Ми діти війни. Роз-кидало нас по світу". І цим усе сказано. А всього вона народила й виростила 14 дітей, четверо з яких померли.

Уже давно, по війні, Емма Юріївна Наці переселилася з Ужгорода в село. Наразі живе з донькою Євою, онучкою

Вероною та п'ятирічним правнуком Робертом. Соціальна пенсія у довгожительки — 33 гривні, та й ту отримує не завжди своєчасно. Живуть у злиднях. Рік тому їй відрізали енергопостачання за неможливість сплатити комунальні послуги. А там, де зібралися представники чотирьох поколінь, звісно не обходиться без хвороб. Та нормальні ліки придбати нема за що.

... Маленька старенька ромка винесла на своїх худеньких плечах усі тяготи минулого століття. Продовжує нести й новий тягар. Уже нинішнього часу...

Людмила Кудрявська,
Євгенія Навроцька.
Фото Мирослава Горвата.

Календар

Романо календаро

Януари - Січень

Понеділок	1	8	15	22	29
Вівторок	2	9	16	23	30
Среда	3	10	17	24	31
Четвер	4	11	18	25	
Пятниця	5	12	19	26	
Субота	6	13	20	27	
Неділя	7	14	21	28	

Фебруарі - Лютий

Понеділок	5	12	19	26
Вівторок	6	13	20	27
Среда	7	14	21	28
Четвер	8	15	22	
Пятниця	9	16	23	
Субота	10	17	24	
Неділя	11	18	25	

Марцо - Березень

Понеділок	5	12	19	26
Вівторок	6	13	20	27
Среда	7	14	21	28
Четвер	8	15	22	29
Пятниця	9	16	23	30
Субота	10	17	24	31
Неділя	11	18	25	

Апріло - Квітень

Понеділок	2	9	16	23	30
Вівторок	3	10	17	24	
Среда	4	11	18	25	
Четвер	5	12	19	26	
Пятниця	6	13	20	27	
Субота	7	14	21	28	
Неділя	8	15	22	29	

Майо - Травень

Понеділок	7	14	21	28
Вівторок	8	15	22	29
Среда	9	16	23	30
Четвер	10	17	24	31
Пятниця	11	18	25	
Субота	12	19	26	
Неділя	13	20	27	

Юніуш - Червень

Понеділок	4	11	18	25
Вівторок	5	12	19	26
Среда	6	13	20	27
Четвер	7	14	21	28
Пятниця	8	15	22	29
Субота	9	16	23	30
Неділя	10	17	24	

на 2007 рік

-2007

Юліус - Липень

Понеділок	2	9	16	23	30
Марті	3	10	17	24	31
Вівторок	4	11	18	25	
Тришні	5	12	19	26	
Середа	6	13	20	27	
Жов	7	14	21	28	
Четвер	8	15	22	29	
П'ятниця	1	8	15	22	29
Субота	2	9	16	23	30
Курко	3	10	17	24	31
Неділя	4	11	18	25	

Август - Серпень

Понеділок	5	12	19	26
Марті	6	13	20	27
Вівторок	7	14	21	28
Тришні	8	15	22	29
Середа	9	16	23	30
Жов	10	17	24	31
Четвер	11	18	25	
П'ятниця	12	19	26	
Субота	13	20	27	
Курко	14	21	28	
Неділя	15	22	29	

Септембр - Вересень

Понеділок	3	10	17	24
Марті	4	11	18	25
Вівторок	5	12	19	26
Тришні	6	13	20	27
Середа	7	14	21	28
Жов	8	15	22	29
Четвер	9	16	23	30
П'ятниця	10	17	24	31
Субота	11	18	25	
Курко	12	19	26	
Неділя	13	20	27	

Октябрь - Жовтень

Понеділок	1	8	15	22	29
Марті	2	9	16	23	30
Вівторок	3	10	17	24	31
Тришні	4	11	18	25	
Середа	5	12	19	26	
Жов	6	13	20	27	
Четвер	7	14	21	28	
П'ятниця	8	15	22	29	
Субота	9	16	23	30	
Курко	10	17	24	31	
Неділя	11	18	25		

Новембр - Листопад

Понеділок	5	12	19	26
Марті	6	13	20	27
Вівторок	7	14	21	28
Тришні	8	15	22	29
Середа	9	16	23	30
Жов	10	17	24	31
Четвер	11	18	25	
П'ятниця	12	19	26	
Субота	13	20	27	
Курко	14	21	28	
Неділя	15	22	29	

Децембр - Грудень

Понеділок	3	10	17	24
Марті	4	11	18	25
Вівторок	5	12	19	26
Тришні	6	13	20	27
Середа	7	14	21	28
Жов	8	15	22	29
Четвер	9	16	23	30
П'ятниця	10	17	24	31
Субота	11	18	25	
Курко	12	19	26	
Неділя	13	20	27	

Броніслава Зелінська походила з відомого старовинного ромського роду музикантів. Народилася вона (за енциклопедіями) 30 травня 1910 року в м. Люблін (Польща), хоча сама поетеса вважала, що з'явилася на світ на рік раніше 17 січня 1908 року. Ця плутанина в датах, як відомо, є однією з маленьких ромських хитрощів, характерних для ронок. Грамоті вона навчилася самотужки, вже дорослою.

У роки Другої світової війни Броніслава Зелінська виходить заміж за відомого в своєму середовищі музиканта-арфіста Діоніза Вайса і в 1944 році народжує сина Владіслава. Молода жінка стає своєю в колі колег свого чоловіка. Саме тут вона вперше почула стародавні ромські пісні й відчула до них інтерес. Це стало поштовхом до власної творчості: Броніслава пише вірші й записує їх.

На жаль, жінці в ромському середовищі не дозволялося писати і публікувати вірші, а записувати стародавні ромські пісні було взагалі не прийнято. Певну роль у публікаціях, які з'явилися пізніше, відіграв відомий польський письменник, автор книги "Цигани Польщі" Єжі Фіцовський. Саме йому Броніслава Вайс, яка підписалася псевдонімом Папуша, що в перекладі з ромської означає "Лялька", і довірила свої перші твори. Фіцовський також переклав її поезії з ромської мови на польську і опублікував їх.

Пісні, написані поетесою в 50-і роки минулого століття, стали кульмінацією її творчості: було написано 300 пісень "гілі", проте, на превеликий жаль, до нас дійшла лише незначна їх частина.

У 1958-1959 роках її твори були видані, і поетеса була нагороджена державними відзнаками Польської Республіки.

Проте життя Папуші склалося трагічно. Ромська спільнота не сприйняла публікацій жінки-ромки, не зрозуміла глибини і масштабу її таланту і непереможного бажання писати. До того ж, і рідна сім'я не підтримала поетесу, не вибачила їй й викинула зі свого середовища. Втрата зв'язку з єдиним мислимим для неї світом виявилася для поетеси нестерпною: вона важко захворіла і близько 20 років нічого

Папуша: „Я побачила якось небо...”

не писала. Її вигнання та смерть єдиного сина підкосили здоров'я Броніслави. Під час хвороби Папуша спалила понад 300 своїх творів. Нам відомі лише близько 30 її віршів та пісень, основна частина яких написана вже наприкінці життя. На батьківщині, в Польщі, було видано три томики її поезій: "Пісні Папуші" (1956 р., Вроцлав), "Мої пісні" (1973 р., Лодзь), "Ліс, охоронець мій" (1990 р., Варшава). Останній посмертно.

У 1978 році, коли поетеси виповнилося 60 років, вона була нагороджена Дипломом Міністерства культури Польщі. Відомий польський режисер Г.Ковальський зняв про Папушу фільм.

Через десять років, залишившись одна, сам на сам із важкою

хворобою, 8 лютого 1987 р., поетеса померла.

Папуша є надзвичайним явищем у ромському світі. Вона перша поетеса серед ромів, про яку дізнався весь світ.

У одному зі своїх віршів вона написала: „Я побачила якось небо, що було незвичайно прекрасне...”. Вона дивилася у звичайне небо, але бачила в ньому щось особливе й небуденне. Отаким небом видається мені і поезія ромської поетеси — особливою й надзвичайною прекрасною.

Подано кілька поезій Папуші зі збірки „Філософія буття” відомого київського поета, письменника і журналіста Степана Келара в перекладі автора.

Людмила Кудрявська

Її ім'я
відоме в
усьому світі.
Про неї
пишуть відомі
ромологи і
фольклористи.
Її трагічна
доля ромської
жінки, яку не
сприйняло
своє
середовище,
й досі є
предметом
суперечок та
дискусій.
Проте й досі
не перевидані
повністю її
талановиті
твори.

Там, де вітер

Там, де вітер співає пісні,
восени моляться Богу
золоте листя
і чорна циганка.
В лісах,
де схрещуються стежки,
де вітер співає пісні,
просить циганка Бога
і падає лист золотий.

1952 р.

Моя пісня то тиха сльоза

Моя пісня —
тотиха сльоза,
щоне раз
проливалася я.
І безсоння вночі —
тоє моя пісня.
Я побачила якось небо,
щобуло
незвичайно прекрасне,
і зорі вечірні.
Туди мене щось
дуже вабило,
тільки щовонозначило
збагнути була я не в силі.
Мені не хотілося спати,
я просто дивилася,
як вони сплять.
Я, дівча малолітнє,
просто ішла у ніч.
Погладжувала коней,
десь над водами йшла.
Той бул... рбов.
Скелі,
дере
все л
і в ме
Бува,
хвиля як
і марить тоді людина
про ліси та про гори,
а потім все знов забува.
Живе якось так
відокремлено
від божого світу.
І для циган ліси
були колись годівниками,
і за ними цигани

ще плакатимуть не раз.
А плачуть тоді,
коли шум, коли вітер.
Літа молоді,
були ви прекрасні,
бо цвіли у своїй
правдивості.
У клітці я бачу пташку,
співучого соловейка.
Хоча і співає чудово,
але пісня його сумна.

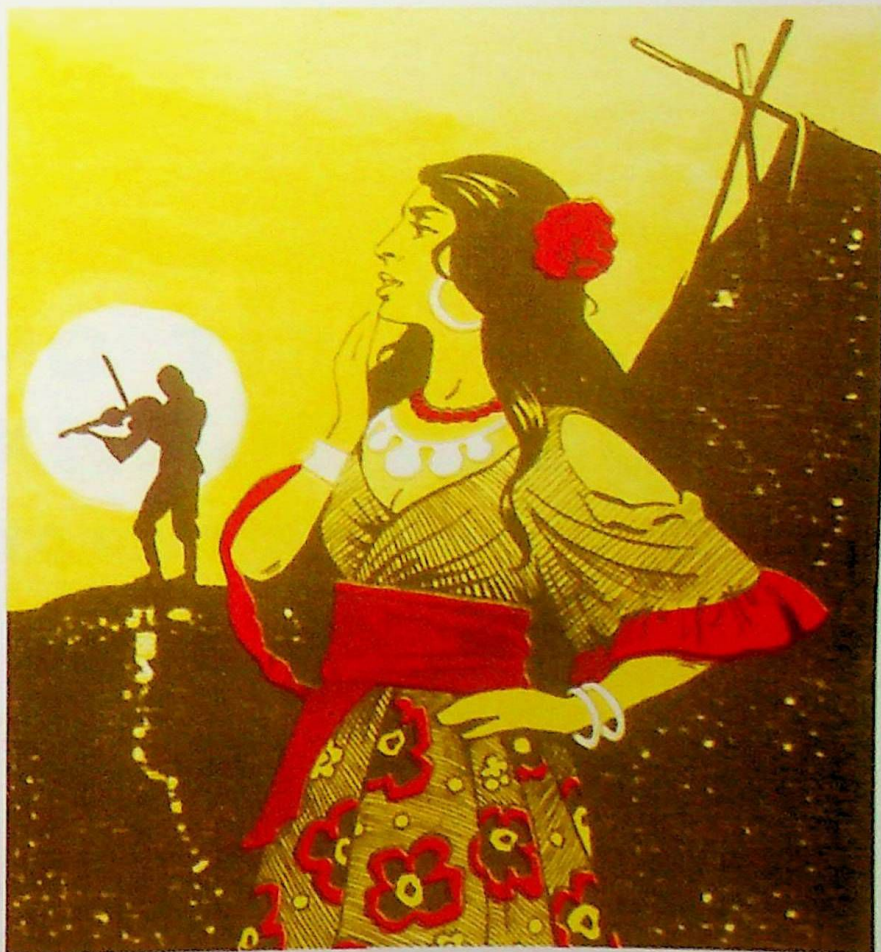
О, земле моя

О, земле моя,
я твоя донька,
крізь тебе проходять води,
крізь мене сльози!
Не забуваю, земле,
ти житимеш,
доки є на тобі дерева,
на травах є квіти,
у світі є люди.

Тебе не буде,
їх не буде.
Усе минуще.

Лісе, батьку мій

Лісе, батьку мій,
чорний батьку,
ти мене виховав,
ти ж і кинув мене.
Листя твоє тремтить.
І, наче листя, тремчу і я.
Ти співаєш, і я співаю,
ти смієшся я теж сміюсь.
Мене ти не пам'ятаєш,
а я пам'ятаю тебе.
О, Боже, куди мені йти?
Що робити, де брати
вірші свої та пісні?
Долісу не ходжу,
річок не бачу...
Лісе, батьку мій,
Чорний батьку!

Давно відомо, що прислів'я і приказки відображають душу народу. З цього номера ми починаємо серію статей, заснованих на унікальному архіві, який зберігається в Російському інституті історії мистецтв. Записи велася в

ічного
-х по
и

зафіксовано понад 13 тисяч прислів'їв, афоризмів і просто ромських фраз з того чи іншого приводу. Охоплення тем виявилось найширшим. У колекції є висловлювання про міньбу коней, ворожіння, ковальську справу й інші промисли. Частина прислів'їв присвячена таким вічним мотивам, як життя та смерть, дружба і ворожнеча, любов та родина.

Світ очима російських циган

Лума якгенца русияке ромене

Та є і дуже конкретні афоризми. Російські цигани намагалися осмислити навколишній світ й історичні події. Вони говорили про закон і в'язницю, про колгоспи і гітлерівську навалу, навіть про кріпосне право слова збереглися! На щастя, записи велася "непрофесійно". Етнограф фіксував би тільки сталі прислів'я, а ентузіасти записували всі підряд. Завдяки цьому, ми наразі можемо почути, як обговорювали цигани хрущовський указ про

заборону кочовища, польоти космонавтів, розвінчання сталінського "культу особи". Фактично перед нами відкрите вікно в закритий світ.

Не можна сказати, що у фольклорного зібрання Андронікової немає недоліків. Багато циганських фраз записувалися "на слух", що призвело до ряду помилок. Свою частку неточностей додав переписувач. При публікації ми виправляємо помилки або перекручування. Втім, хочеться заздалегідь попередити

українських ромів — ряд слів у будь-якому випадку залишиться для них незрозумілим. Записи велася на північно-російському діалекті, і до того ж, дуже давно. І якщо ви, приміром, побачите, що карти названі не "патря", а "кхэлдэ", то не слід дорікати авторам рубрики в поганому знанні мови. Згадане слово вже в 1930-і роки пам'ятали тільки баби-ворожки.

Відзначимо ще одне вузьке місце. Як відомо, роми — двомовний народ. Крім рідного нареччя, вони завжди